

## Підвищення рівня мотивації майбутніх ІТ-фахівців в закладах фахової передвищої освіти

Полець Марія-Вікторія Ярославівна<sup>1</sup>

Опубліковано	Секція	УДК
10.06.2024	Освіта/Педагогіка	377.5:004

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11545074>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

**Анотація.** У статті здійснено теоретичний аналіз проблеми зниження рівня мотивації при підготовці майбутніх ІТ-фахівців в закладах фахової передвищої освіти. Проаналізовано наукові дослідження, присвячені особливостям визначення педагогічних умов підвищення рівня мотивації майбутніх ІТ-фахівців в закладах фахової передвищої освіти, в результаті чого з'ясовано, що сьогодні серед вітчизняних дослідників відсутнє їх однозначне розуміння. Виокремлено основні проблеми, з якими стикаються заклади фахової передвищої освіти при підготовці ІТ-фахівців в Україні. Визначено та охарактеризовано педагогічні умови підвищення рівня мотивації. Здійснено порівняння популярних та обґрунтування обраних рішень для вирішення проблеми зниження рівня мотивації при підготовці майбутніх ІТ-фахівців в закладах фахової передвищої освіти. Запропоновано рекомендації щодо впровадження ефективних педагогічних стратегій та методик, які сприятимуть підвищенню рівня зацікавленості студентів у навчанні. Акцентовано увагу на важливості індивідуального підходу до кожного студента, використанні інтерактивних методів навчання та залученні сучасних технологій.

**Ключові слова:** професійна підготовка, заклад фахової передвищої освіти, мотиваційний потенціал, педагогічні стратегії, інтерактивні методи, індивідуальний підхід, сучасні технології, освітні виклики, навчальні методики.

Increasing the level of motivation of future IT specialists in institutions of professional pre-higher education

Annotation. The article carries out a theoretical analysis of the problem of decreasing the level of motivation of future IT specialists in institutions of professional pre-higher education. Scientific studies devoted to the identification of pedagogical conditions for increasing the level of motivation of future IT specialists of professional pre-higher education institutions were analyzed, which revealed a lack of clear understanding among domestic researchers. The main problems faced by institutions of professional pre-higher education in training IT specialists in Ukraine are highlighted. Pedagogical conditions for increasing the level of motivation are defined and characterized. Comparatively, popular solutions and well-chosen ways of solving

<sup>1</sup> аспірант кафедри педагогіки та інноваційної освіти Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2910-1115>

the problem of reducing the level of motivation during the training of future IT specialists in institutions of professional pre-higher education are compared.

The analysis determines that one of the critical problems is the relatively low level of application of modern educational technologies, which hinders the involvement and active participation of students. In addition, there is a noticeable lack of individualized approaches to learning that meet the diverse needs and preferences of students, which is important for fostering intrinsic motivation.

The article also discusses the importance of continuing professional development for educators, emphasizing that teachers must be equipped with the latest teaching skills and technological tools to create a stimulating learning environment. The role of feedback and formative assessment in maintaining and increasing student motivation is emphasized, as these strategies assist in setting clear goals and recognizing student achievement.

The implementation of cooperation programs with entrepreneurs is proposed as a way to provide students with real experience and career knowledge, which is crucial for maintaining long-term motivation. The article concludes with practical recommendations for educational institutions to encourage active participation of students in the educational process and increase their level of motivation.

Keywords: professional training, institution of professional pre-higher education, motivational potential, pedagogical strategies, interactive methods, individual approach, modern technologies, educational challenges, educational methods.

### Вступ

*Постановка проблеми.* Після нападу Росії на Україну в 2022 році, в умовах проведення військових дій і руйнування інформаційної інфраструктури, всі сектори економіки України гостро потребують висококваліфікованих ІТ-фахівців, здатних швидко та якісно вирішувати професійні завдання. Оволодіння професійними компетентностями майбутніми ІТ-фахівцями в закладах освіти – стало одним з найважливіших стратегічних завдань на шляху до інформаційної безпеки та відновлення економіки України. Формування таких професійних компетентностей починається з закладів фахової передвищої освіти. При підготовці майбутніх ІТ-фахівців заклади фахової передвищої освіти стикаються з рядом проблем, основною з яких є низький рівень мотивації студентів до навчання. Вирішення цієї проблеми відчутно підвищить якість процесу формування компетентностей студентів.

Підвищення рівня мотивації студентів ІТ-спрямування в закладах фахової передвищої освіти матиме значний позитивний вплив: підвищиться якість освіти, оскільки мотивовані студенти краще засвоюють навчальний матеріал, активно беруть участь у навчальному процесі та демонструють вищі академічні результати; студенти частіше ініціюватимуть власні проекти та будуть залучатися до дослідницької діяльності, розробляючи інноваційні рішення; збільшиться конкурентоспроможність випускників, адже мотивовані студенти прагнуть до постійного самовдосконалення, освоєння нових технологій і навичок, що робить їх привабливими для роботодавців. Активна участь у стажуваннях та співпраця з ІТ-компаніями дозволяють їм отримати цінний практичний досвід. Крім того, вирішення проблеми низького рівня мотивації сприятиме зменшенню відсіву студентів, оскільки високий рівень мотивації знижує кількість відрахувань і створює стабільніше академічне середовище, що, своєю чергою, позитивно вплине на репутацію закладу освіти, роблячи його привабливішим для абітурієнтів, роботодавців та інвесторів.

*Аналіз останніх досліджень і публікацій* свідчить, що проблема мотивації привертала пильну увагу українських та зарубіжних вчених, серед яких: Р. Аткінсон, Д. Макклелланд, Г. Хекхаузен, Г. Келлі, К. Роджерс, Р. Мей, Г. Гарднер, К. Девіс, М. Дригус,

А. Дусавицький, А. Маслоу, Дж. Роттер, О. Скрипченко, Л. Фестінгер та ін.. Мотивації як важливому аспекту навчання також приділяли велику увагу в своїх працях В. О. Сухомлинський, С. Л. Рубінштейн, В. С. Мерлін, І. О. Синиця та інші. Проблеми мотивації при навчанні досліджують такі науковці як: Квятковська А., Андросович К., Ковальова О., Прокоф'єва О., Староста В., Попадич О., Д. Ельконін, Г. Костюк та ін. Мотивацію навчання студентів як психолого-педагогічну проблему досліджували А. Сільвейстр, М. Моклюк. Роль мотивації навчально-пізнавальної діяльності у формуванні професійної спрямованості студентів досліджували Н. Коваленко, Н. Боброва, О. Ганчо, С. Зачепило, та інші. Попри те, що існує багато наукових праць, у яких досліджується проблема мотивації, що забезпечує збільшення ефективності і зростання якості підготовки до професійної діяльності майбутніх фахівців, актуальним залишається питання щодо підвищення мотивації до навчання, професійної реалізації майбутніх ІТ-фахівців в закладах фахової передвищої освіти.

*Метою даної статті є виокремити та обґрунтувати педагогічні умови формування і підвищення рівня мотивації майбутніх ІТ-фахівців в закладах фахової передвищої освіти.*

*Завданнями статті є:* висвітлення основних проблем, з якими стикаються заклади фахової передвищої освіти при підготовці ІТ-фахівців в Україні; визначення та охарактеризування педагогічних умов для підвищення рівня мотивації; порівняння популярних рішень та обґрунтування ефективності обраних способів вирішення проблеми зниження рівня мотивації під час підготовки майбутніх ІТ-фахівців у закладах фахової передвищої освіти.

### Результати

*Виклад основного матеріалу.* Проблема низького рівня мотивації навчання, є важливою складовою фундаментальної психологічної проблеми мотивації студентів. Проблема відчутного зниження мотивації навчання студентів стала спостерігатися ще з 2020 року в період дії карантину, спричиненого COVID-19 і з масовим переходом закладів освіти на дистанційне навчання. З 2022 року через війну в Україні ця проблема ще більше загострилась. Проведений аналіз джерел показує, що незважаючи на те, що вимушений розрив освітнього процесу через карантинні обмеження, пов'язані з COVID-19, став значним стресом для освітніх систем у всьому світі, він також слугував поштовхом для розвитку інноваційної освіти.

Згідно психологічного словника [1], що мотив – це спонукальна причина дій та вчинків людини, зумовлених об'єктивними потребами.

Формування та розвиток мотивації студентів залежать як від викладачів, так і від самих студентів, враховуючи їх вікові особливості та позитивні емоційні переживання під час занять. Під час воєнної агресії Росії проти України дослідження, яке провели Квятковська А., Андросович К., Ковальова О., Прокоф'єва О. [2] показало, що для студентів молодших курсів важливим чинником мотивації є контроль з боку батьків та викладачів, оскільки вони ще не звикли до самостійного навчання, а для зумерів фінансова мотивація також є важливою, оскільки вони вважають, що освіта покращує їхні кар'єрні можливості та рівень заробітку.

Дослідження, яке провели Староста В.І. та Попадич О.О. [3] показує, що навчальна мотивація студентів є складною системою мотивів, яка включає цілі, потреби, інтереси, схильності, успіхи тощо, і постійно змінюється та взаємодіє між собою. Ці мотиви спонукають студентів до активного здобування знань, розвитку умінь та навичок, а також формування особистісних якостей і позитивного ставлення до майбутньої професії. Особливістю навчальної мотивації першокурсників є її полімотивованість та важливість у процесі адаптації до вищої освіти. Мотивація не тільки є результатом

адаптації, але й виступає одним з ключових механізмів самої адаптації молодих людей до освітнього процесу у вищій школі. Таким чином, мотивація студентів першого курсу відіграє важливу роль у їхньому успішному входженні до академічного середовища.

Сьогодні, система освіти України проходить перевірку на стійкість. В умовах регулярних повітряних тривог, обстрілів, відсутності комунікації, проведенні занять в укриттях, стресів, закладам освіти важко підтримувати високий рівень мотивації до навчання серед студентів. Також аналіз публікацій показує, що однією з критичних проблем, що призводять до зниження рівня мотивації студентів є також відносно низький рівень застосування сучасних освітніх технологій, що перешкоджає залученню та активній участі студентів. Крім того, помітний брак індивідуалізованих підходів до навчання, які відповідають різноманітним потребам та уподобанням студентів, що важливо для розвитку внутрішньої мотивації.

На основі проведеного аналізу проблем, з якими стикаються заклади фахової передвищої освіти при підготовці ІТ-фахівців в Україні можна об'єднати їх в групи, показані в таблиці 1.

Таблиця 1

<b>Групи проблем, з якими стикаються заклади фахової передвищої освіти при підготовці ІТ-фахівців в Україні</b>		
<b>Група проблем</b>	<b>Назва проблеми</b>	<b>Причини виникнення</b>
Матеріально-технічна база	Знищення або пошкодження інфраструктури	Воєнні дії, обстріли, бомбардування
	Нестача сучасного обладнання та програмного забезпечення	Бюджетні обмеження, труднощі з постачанням у воєнних умовах
Викладацький склад	Втрата кваліфікованих викладачів	Евакуація, мобілізація, еміграція
	Відсутність можливостей для підвищення кваліфікації	Низькі заробітні плати, обмежений доступ до професійних курсів, стажувань через війну
Освітній процес	Перерви в навчанні	Небезпека для життя, евакуація, повітряні тривоги
	Перехід на дистанційне навчання	Технічні обмеження, відсутність доступу до інтернету в деяких регіонах
Психологічний стан студентів	Стрес та тривожність	Військові дії, невизначеність, втрати близьких
	Зниження мотивації до навчання	Психологічні травми, відсутність перспектив
Економічні та фінансові проблеми	Зменшення фінансування закладів	Економічна криза, зниження податкових надходжень
	Фінансові труднощі у студентів та їх сімей	Втрата роботи, зниження доходів через війну

Співпраця з ІТ-компаніями	Втрата партнерських відносин	Закриття або релокація компаній, економічна невизначеність
	Недостатність практичних занять та стажувань	Труднощі з організацією стажувань, обмеження у доступі до компаній

Джерело: власна розробка автора

Для підвищення рівня мотивації майбутніх ІТ-фахівців у закладах фахової передвищої освіти необхідно забезпечити п'ять ключових педагогічних умов, описаних в таблиці 2.

Таблиця 2

<b>Характеристика ключових педагогічних умов для підвищення рівня мотивації майбутніх ІТ-фахівців у закладах фахової передвищої освіти</b>		
<b>Педагогічна умова</b>	<b>Характеристика</b>	<b>Наслідок</b>
Індивідуальний підхід до навчання	Передбачає використання методів, що враховують індивідуальні особливості студентів, їхні потреби та рівень підготовки	Допомагає підвищити зацікавленість та залученість студентів у навчальний процес, а також сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу
Інтеграція сучасних освітніх технологій у навчальний процес	Включає онлайн-платформи, віртуальні лабораторії та інтерактивні матеріали	Забезпечує доступ до різноманітних ресурсів, стимулює активне навчання та розвиток цифрових навичок, що є важливим для майбутніх ІТ-фахівців
Активне залучення студентів у навчальний процес через використання методів активного навчання	Проектне навчання, групова робота, дискусії та семінари	Підвищує відповідальність студентів за власне навчання, розвиває їх критичне мислення та комунікативні навички
Постійний зворотній зв'язок та формувальне оцінювання	Передбачає регулярне надання студентам зворотного зв'язку про їхні успіхи та недоліки	Допомагає студентам розуміти свої сильні та слабкі сторони, сприяє самооцінці та підвищенню впевненості у своїх силах.
Співпраця з ІТ-компаніями	Надання студентам реального досвіду роботи через організацію стажувань, практик, воркшопів та спільних проєктів	Забезпечує студентам реальний досвід роботи, мотивує їх до навчання та розвитку кар'єри, а також встановлює зв'язок між теоретичними знаннями та практичними навичками

Джерело: власна розробка автора

Виконання всіх цих педагогічних умов сприятиме підвищенню мотивації студентів та їх успішному навчанню.

В результаті аналізу публікацій можна виділити десять найбільш популярних рішень для підвищення мотивації студентів в закладах фахової передвищої освіти, представлених в таблиці 3.

Таблиця 3

<b>Порівняльна характеристика десяти найбільш популярних рішень для підвищення мотивації студентів в закладах фахової перед вищої освіти</b>		
<b>Рішення</b>	<b>Переваги</b>	<b>Недоліки</b>
Індивідуальна робота викладача зі студентами	Підвищення мотивації, краще засвоєння матеріалу	Високі витрати часу та ресурсів
Використання гейміфікації	Підвищення зацікавленості, залучення студентів	Можливість втрати фокусу на основному матеріалі
Проектне навчання	Розвиток практичних навичок, критичного мислення	Необхідність додаткових ресурсів та часу
Змішане навчання	Гнучкість, доступ до широкого спектру ресурсів	Потреба в технічному оснащенні та підготовці викладачів
Менторство та тьюторство	Підвищення академічної успішності, особистісний розвиток	Вимагає додаткових ресурсів та часу з боку менторів
Партнерство з ІТ-компаніями	Реальний досвід роботи, встановлення зв'язків з галуззю	Залежність від готовності компаній співпрацювати
Онлайн-курси та вебінари	Доступ до новітніх знань та технологій, гнучкість	Якість матеріалів може варіюватися, потреба у самодисципліні
Форум та дискусійні клуби	Розвиток критичного мислення, комунікативних навичок	Можливість домінування активніших учасників
Формувальне оцінювання	Підвищення успішності, своєчасна корекція навчального процесу	Високе навантаження на викладачів
Мобільні додатки для навчання	Зручність, доступність навчання у будь-який час	Залежність від технічних засобів, можливість відволікання

Джерело: власна розробка автора

Порівнявши популярні рішення для підвищення мотивації студентів, та враховуючи їхні переваги та недоліки можна зробити висновок, що для створення ключових педагогічних умов, вказаних в таблиці 2, найбільш ефективними рішеннями будуть:

- індивідуальна робота викладача зі студентами;
- проектне навчання;

- змішане навчання;
- партнерство з ІТ-компаніями;
- онлайн-курси та вебінари;
- мобільні додатки для навчання.

Приклади інструментів для обраних рішень представлені в таблиці 4.

Таблиця 4

Приклади інструментів для рекомендованих рішень		
Тип рішення	Інструмент	Опис
Індивідуальна робота викладача зі студентами	Google Classroom	Платформа для організації та управління навчальним процесом, з можливістю надання зворотного зв'язку.
	Viber, Telegram, електронна пошта, соцмережі	Інструмент для співпраці та комунікації з можливістю організації індивідуальних консультацій.
	Microsoft Teams	Інструмент для співпраці та комунікації з можливістю організації індивідуальних занять і зустрічей.
Проектне навчання	Trello	Інструмент для управління проектами, що дозволяє відстежувати прогрес та співпрацювати в команді.
	Asana	Платформа для управління проектами та завданнями з можливістю спільної роботи та відстеження прогресу.
Змішане навчання	Google Classroom	Платформа для організації та управління навчальним процесом, з можливістю надання зворотного зв'язку.
	Moodle	Відкрита платформа для управління навчальними курсами з підтримкою онлайн та офлайн навчання.
	Blackboard	Платформа для змішаного навчання з багатьма можливостями для створення та управління курсами.
Партнерство з ІТ-компаніями	LinkedIn Learning	Платформа для професійного навчання та підвищення кваліфікації з доступом до курсів від ІТ-компаній.
	Coursera for Business	Інструмент для корпоративного навчання з курсами від провідних університетів та компаній.
	Cisco Networking Academy	Платформа для професійного навчання та підвищення кваліфікації з доступом до курсів від ІТ-компанії Cisco.
Онлайн-курси та вебінари	Prometheus	Платформа для масових відкритих онлайн-курсів з широким вибором курсів від провідних університетів.
	Coursera	Платформа для масових відкритих онлайн-курсів (MOOCs) з широким вибором курсів від провідних університетів.

	Zoom	Інструмент для проведення вебінарів та онлайн-зустріч
--	------	---

Для впровадження таких рішень, заклади фахової передвищої освіти повинні забезпечити безперервний професійний розвиток педагогів, щоб вони володіли новітніми педагогічними навичками та технологічними інструментами необхідними для створення стимулюючого навчального середовища і на більш високому рівні їх для залучення та активної участі студентів. Пропонується впровадження програм співпраці з підприємцями як спосіб забезпечення студентів реальним досвідом та кар'єрними знаннями, що є важливим для підтримки довгострокової мотивації.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про те, що мотивацію можна розглядати не лише як результат навчальної діяльності, а також як передумову і умову навчання. Способи підвищення мотивації, представлені у статті призведуть до позитивних мотиваційних зрушень у студентів.

### Висновки

Вирішення проблеми низького рівня мотивації позитивно вплине на розвиток ІТ-індустрії в Україні, забезпечуючи державні установи і приватні компанії висококваліфікованими кадрами, сприяючи інноваційному розвитку. Підготовка мотивованих фахівців допоможе задовольнити потреби ринку праці та підвищить економічний потенціал країни. Крім того, підвищення мотивації студентів сприятиме їх особистісному розвитку, розвитку самостійності та відповідальності, а також покращить їхнє розуміння кар'єрних перспектив і шляхів досягнення професійних цілей. Таким чином, вирішення проблеми низького рівня мотивації студентів ІТ-спрямування в закладах фахової передвищої освіти має широкий спектр позитивних впливів на освітній процес, кар'єрний розвиток студентів та загальний розвиток ІТ-індустрії в Україні.

### Список використаних джерел

1. Синявський В., Сергєєнкова О. Психологічний словник. Київ: Науковий світ, 2007.
2. URL: [https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5980/3/O\\_Serhieienkova\\_IL.pdf](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5980/3/O_Serhieienkova_IL.pdf)
3. Квятковська А., Андросович К., Ковальова О., Прокоф'єва О. Особливості навчальної мотивації студентів передвищих фахових та вищих навчальних закладів в умовах сучасних військових конфліктів. Інноваційна педагогіка. 2022. 1(49). 177-182с. URL: [http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/12729/1/part\\_1/36.pdf](http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/12729/1/part_1/36.pdf)
4. Староста В., Попадич О. Мотивація навчання студентів-першокурсників. Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology. 2019 URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/29614>